

SERløst nytt

Nyhetsbrev fra Senter for rettsinformatikk (SERI)

21 mars. 2011

SERløst nytt kommer normalt ut 2-4 ganger i året og inneholder kortfattet informasjon om vitenskapelig og annen faglig aktivitet ved Senter for rettsinformatikk og Avdeling for forvaltningsinformatikk. Følg for øvrig med på Aktuelt-spalten på nettsidene våre, www.jus.uio.no/iri og www.afin.uio.no.

**UNIVERSITETET
I OSLO**

En kø av disputaser!

Sist høst var vi så heldige å overvære fire disputaser i anledning phd-avhandlinger skrevet av medarbeidere knyttet til SERI.

Den 1. september forsvarte Tobias Mahler sin avhandling "Legal Risk Management – Developing and Evaluating Elements of a Method for Proactive Legal Analyses, With a Particular Focus on Contracts." I komiteen satt professor Hans Petter Graver, UiO (leder), professor Giovanni Sartor, European University Institute, Firenze (første opponent) og professor Richard Susskind, Gresham College, London (annen opponent). Professor Jon Bing og professor Kåre Lilleholt har vært veiledere.

Yue Liu forsvarte sin avhandling "Bio-privacy: Legal Challenges for Privacy Regulations of Biometric Identification and Authentication" den 3. september 2010. I komiteen satt professor Marit Halvorsen (leder), professor Charles Raab, University of Edinburgh (første opponent) og ass. professor Charlotte Bagger Tranberg, Aalborg Universitet (annen opponent). Førsteamanuensis Lee A. Bygrave har vært veileder.

Den 21. oktober 2010 var første gang i verdenshistorien (!) at en forvaltningsinformatiker forsvarte en phd-avhandling: Herbjørn Andresen forsvarte sin avhandling "Tilgang til og videreformidling av hel-seopplysninger. Regulering og kontroll på tvers av IT-systemer og organisatoriske grenser." På grunn av det brede faglige innholdet bestod komiteen av fire medlemmer: Professor Dag Elgesem, Universitetet i Bergen (leder), professor Mette Hartlev, Københavns universitet (første opponent), professor Elisabeth Rynning, Universitetet i Uppsala (annen

opponent) og professor Kristian Andenæs, Universitetet i Oslo (supplerende medlem). Professor Dag Wiese Schartum har vært veileder.

Emily Weitzenboeck forsvarte sin avhandling "Between contract and partnership: Dynamic networks as collaborative contracts and more" den 5. november 2010. I komiteen satt professor Giuditta Cordero Moss, UiO (leder og første opponent), professor Ernst Nordtveit, Universitetet i Bergen (annen opponent) og professor Juha Karhu, Universitetet i Lapland. Førsteamanuensis Lee A. Bygrave og professor Knut Kaasen har vært veiledere.

Inger Marie Sunde forsvarte sin avhandling "Automatisert inndragning" den 26. november 2010. Inger Marie har i første rekke vært knyttet til Institutt for offentlig rett, men har også hatt SERI som arbeidssted, og har skrevet om et tema som i stor grad er rettsinformatisk. I komiteen satt professor Jon Bing, Universitetet i Oslo (leder), professor Per Ole Träskman, Lunds Universitet (første opponent), professor Erling Johannes Husabø, Universitetet i Bergen (annen opponent) og professor Alf Petter Høgberg, UiO. Høgberg fungerte i anledning Jon Bings sykefravær. Veiledere har vært professor Ragnhild Helene Hennem og førsteamanuensis Lee A. Bygrave.

Etter at sju avhandlinger er forsvart i 2010 har vår "Doktorgradsveggen" i SERIs lokaler fått mange nye portretter som gjør veggen enda vakrere enn før. Husk å ta en titt neste gang du er innom! Alle sju avhandlinger som er forsvart ved SERI i 2010 vil bli utgitt i løpet av 2011. Følg med!

eForvaltningskonferansen 2011

Konferansen er et samarbeid mellom SERI/AFIN, Fagforbundet, NTL og EI&IT-forbundet, og ble arrangert for fjerde gang. Nesten 200 deltakere fulgte konferansen som pågikk 9. – 10. februar 2011 i Oslo kongressenter. Årets tema var personvern i offentlig forvaltning, med vekt på arbeidsgivers adgang til å kontrollere ansatte. Fra SERI deltok Mette Borchgrevink ("Arbeidsgiver ser deg: Om grensene for arbeidsgivers rett til å kontrollere sine ansatte"), Malin Ranheim ("Hvilken rolle spiller personopplysningsloven for forvaltningens saksbehandling?"), Arild Jansen ("Er ny teknologi uunngåelig eller kan vi styre den?") og Dag Wiese Schartum ("Personvern i offentlig forvaltning: Hva er det saken gjelder?").

Lovgivning og rettsinformasjon

SERI og Lovdata holdt torsdag den 17. februar seminar i Lagtingssalen. Stortinget var arrangør, og foranledningen var at Lovdata fyller 30 år i 2011, samt at Universitetet i Oslo har eksistert i 200 år. Programmet hadde både historisk og fremtidsrettet innhold. Blant innlederne var "Mr. Lovdata" Trygve Harvold, som høsten 2010 gikk av som direktør etter nesten tretti år, og Lovdatas nye direktør Odd Storm-Paulsen. Ca 70 tilhørere fylte opp den ærverdige salen. Innledere og innlegg: Hilde Sandvik, Avdeling for historie ved UiO ("Lovgivning og rettsinformasjon da Universitetet i Oslo var ungt"), Trygve Harvold ("Hva betød digitalisering av rettsinformasjonen?"), Dag Wiese Schartum ("Kan bedre hjelpemidler for lovgiver gi enklere og bedre lover?") og Odd Storm Paulsen ("Rettsinformasjon – forventninger og muligheter").

eMe

Vår tidligere stipendiat, Maryke S Nuth, som disputerte i 2010 er fra 15. mars 2011, tilsatt i postdoktorstilling i to år på prosjektet "eMe – Inclusive identity management in new social media". Prosjektet tar sikte på å framskaffe ny kunnskap om inkluderende identifiserings- og autentiseringsmekanismer i nye sosiale medier, og Maryke har ansvaret for de rettslige aspektene ved arbeidet. Prosjektet er finansiert av Verdikt-programmet i Norges forskningsråd.

Igov2

I desember 2010 ble våre tidligere stipendiater Emily Weitzenboeck og Tobias Mahler ansatt i tre år som postdoktorer ved SERI på prosjektet "Governance of the Domain Name System and the Future Internet: New Parameters, New Challenges" (Igov2). Samtidig er Darren Read og Kevin McGillivray tilsatt i stillinger som vit.ass. i prosjektet, med et halvt års varighet. Det er planlagt et symposium i Igov2 den 6. og 7. juni 2011 i Oslo. Prosjektet er finansiert av Verdikt-programmet i Norges forskningsråd og Norid.

Medarbeidere takker av

Av og til må vi dessverre spise trøstekake og takke medarbeidere for innsatsen. Mandag 28. februar hadde Yue Liu og Malin Ranheim sine siste arbeidsdager. Yue tar farvel etter vellykket doktorgrad og ett års gjennomføringsstipend. Malin avsluttet en ett års avtale som forsker på prosjektet "Kunnskapsbehov om eForvaltning og jus". Takk for innsatsen og hold kontakten!

Personvernskolen – forvaltningsinformatisk forskning med utradisjonelle midler

Personvernskolen er et toårig forskningsprosjekt ved SERI/AFIN som nå nærmer seg slutten. Prosjektet har vært gjennomført av Tommy Tranvik, og er finansiert og støttet av [Senter for IKT i utdanningen](#). Hensikten har blant annet vært å kartlegge hvilke personvern- og informasjonssikkerhetsutfordringer grunnopplæringen i Norge står overfor etter hvert som elektroniske hjelpemidler tas i bruk for å løse oppgaver som for få år siden ble utført manuelt (administrasjon, undervisning, kontakten med foreldre/foresatte, osv.).

Personvernskolen har benyttet seg av en utradisjonell kombinasjon av forskningsmetoder. Intervjuer med representanter for skoler, skoleeiere, interessegrupper og nasjonale myndigheter har vært viktige. Samtidig har støtten fra Senter for IKT i utdanningen gitt prosjektet tilgang til et stort kontaktnett ut mot sektoren. Dette har åpnet muligheten for nærstudier av hvordan skoler/skoleeiere jobber med personvern og informasjons-sikkerhet. Informasjon om personvern og skole er også innhentet gjennom nettsjeneren Personvern-skolen.no. I tillegg til å gi informasjon

om hvilke lover og regler som gjelder for elektronisk behandling av personopplysninger, har Personvern-skolen.no en spørsmål-og-svar-tjeneste. Her har elever, ansatte, foreldre/foresatte og skoleeiere sendt inn spørsmål om konkrete personvernutfordringer, og de har fått svar fra en ekspertgruppe bestående av Senter for rettsinformatikk, Datatilsynet og Elevorganisasjonen. Nettjenesten har også vært en viktig kilde til informasjon om hva aktørene i sektoren oppfatter som problematisk og utfordrende.

Hovedresultatene fra prosjektet vil bli presentert i to bokpublikasjoner som kommer etter at prosjektet er avsluttet. Den ene vil fokusere spesielt på informasjonssikkerhet i skolen og den andre tar for seg personvernutfordringer knyttet til grunnleggende teknologiske og organisatoriske endringsprosesser som nå skjer i norsk skole. Noen av de viktige empiriske funnene som vil bli drøftet er:

- Skolen benytter en lang rekke elektroniske hjelpemidler til administrative og pedagogiske formål. Omfanget av bruken varierer både mellom skoler og innenfor samme skole, men det foregår en betydelig registrering av opplysninger om elever, ansatte og foresatte/foreldre.
- Kunnskapen om hvilke rettslige krav som stilles til behandling og sikring av personopplysninger henger langt etter den teknologiske utviklingen i skolen. Anstrengelsene har rettet seg mot å få "IT-utstyret på plass", men ikke på hvilket rettslig ansvar som følger med bruken av utstyret.
- System- og programleverandørene er sentrale aktører i forhold til personvern og informasjonssikkerhet. De viktigste IKT-løsningene i skolen er bygd opp på en måte som gjøre det svært vanskelig for skoler/skoleeiere å ivareta de kravene som lovverket stiller til personvern og sikkerhet.
- Nasjonale skolemyndigheter har lite fokus på de personvern- og sikkerhetsmessige utfordringer som den raske veksten i IKT-bruk i skolen innebærer. Støtten fra nasjonalt nivå (til aktørene i skolen og skoleeiere) har vært beskjeden.
- Foreldre/foresatte og elevene selv synes lite opptatt av personvern og sikkerhet i forhold til egen skole. Dette til tross for at

undervisningsopplegg som dubestemmer.no har fått stor utbredelse og selv om personvern er et sentralt aspekt ved den femte basisferdigheten (digital kompetanse) slik den er definert i læreplanene.

- Nye IKT-løsninger er på full fart inn i norsk skole (spesielt skytjenester). Disse løsningene aktualiserer spørsmål knyttet til personvern og sikkerhet på en helt annen og mer grunnleggende måte enn tidligere. Problemstillingen blir nå hvem som i realiteten har kontroll med personopplysningene: den lokale skolen eller globale selskaper.

Nytt prosjekt om personvern og forholdet mellom skole og hjem

Ann Elisabeth Vamos er tilsatt som forsker i prosjektet Mulighet og problem ved IKT i samarbeidet skole – hjem. Arbeidet er et forprosjekt med varighet på 10 måneder og finansieres av Senter for IKT i utdanningen. Ann Elisabeth har bl.a. mastergrad i forvaltningsinformatikk.

Nytt prosjekt om flåtestyring mv

SERI har inngått avtale med LO og fem fagforbund om et to års forskningsprosjekt om flåtestyring og kontroll med mobile ansatte. Også FAFO har en mindre del av prosjektet. Arbeidet starter opp før sommeren og en forskerstilling er under utlysning.

Overvåking i en rettstat

Rett før jul utkom artikkelsamlingen [Overvåking i en rettstat](#) på Fagbokforlaget (red. Dag Wiese Schartum). Boken er redigert med bakgrunn i Nordisk konferanse i rettsinformatikk 2009, og består av 27 bidrag fra academia, det praktiske rettsliv og politikk (bl.a. justisminister Storberget). Blant bidragsyterne er flere personer knyttet til SERI: Bing, Bygrave, Mahler, Ranheim og Cojocarasu, Mironenko, Mork Lomell og Schartum (se detaljer under "Utvalgte publikasjoner", nedenfor). Boken ble lansert på et godt besøkt seminar den 20. januar, der Georg Apenes reflekterte rundt boken og bokens tema. På seminaret ble også regjeringens forslag til gjennomføring av datalagringsdirektivet diskutert.

Personvern i informasjonssamfunnet

I januar 2011 gav Dag Wiese Schartum og Lee A. By-

grave ut annen utgave av ”klassikeren” Personvern i informasjonssamfunnet fra 2004. [2011-utgaven](#) er oppdatert på en rekke punkter, og har bl.a. en vesentlig utvidet gjennomgang av personopplysningsloven.

Utvalgte publikasjoner

- Bidrag fra medarbeidere ved SERI i [Overvåking i en rettsstat](#) (Schartum, red.): Lee A. Bygrave “Captain Surveillance v. Mr. X: An Essay on the Semantics and Politics of ‘Surveillance Society’”; Tobias Mahler, Malin Ranheim og Dana Cojocarasu: ”Hvordan vurderer nasjonale domstoler datalagringsdirektivet opp mot grunn- og menneskerettigheter?”; Olga Mironenko: ”Air passenger Lists in Civil Aviation”; Heidi Mork Lomell: ”Videoovervåking – myter og realiteter”; Dag Wiese Schartum: ”Overvåking i en rettsstat” (innledningskapittel). Jon Bing har skrevet forordet.
- I anledning feiringen av at professor Peter Blume fylte 60 år ble festskriftet *Ret, informatikk og samfund* utgitt på Djøf forlag, redigert av Henrichsen, Rytter og Rønsholt. Fra SERI bidro Jon Bing med ”Citation networks” og Dag Wiese Schartum med ”Den menneskelige faktor i elektronisk forvaltning”.
- Olav Torvund bidro til festskriftet til Mads Henry Andenæs (Gyldendal akademiske). Tittelen på Torvunds artikkel er ”Da aksjebrevne forsvant”.
- Lee A. Bygrave har skrevet om “-Privacy and Data Protection in an International Perspective” i *Scandinavian Studies in Law*; Volume 56. I samme utgave skriver Dag Wiese Schartum om ”Developing E-government Systems. – Legal, Technological and Organizational Aspects”.
- Jon Bing har bidratt i boken *Til forsvar for personvernet* (redigert av Clemet og Egeland) med en artikkel om ”Elektroniske spor. Om samspill mellom personvern og teknologisk utvikling.”
- ”Population by the numbers. Identity numbers, National Registers, and Census in Norway” er tittel på Schartums artikkel i tidsskriftet *IT – Information Technology: Methoden und innovative Anwendungen der Informatik und Informationstechnik* 2011; Volum 53.

Utvalgte foredrag

- Arild Jansen holdt foredrag på EGOV 2010 Lausanne, Sveits, med tittelen ”How to Develop an Open and Flexible Information Infrastructure for the Public Sector?” Medforfattere var tidligere masterstudenter på forvaltningsinformatikk, nå ansatte i Difi, Erik Hornnes og Øivind Langeland.
- Tobias Mahler holdt innlegg på ID-tyverikonferansen 10. oktober 2010 om ”Juridisk risikostyring i ID-systemer: Verktøybasert kontraktsanalyse.
- På seminar om nytt sentralt folkeregister den 4. november 2010 holdt Dag Wiese Schartum innlegg om ”Noen juridiske betraktninger om begrepsdefinisjoner og nytt folkeregister”.
- ”Personvern og trafikksikkerhetsteknologi” var tittel på Dag Wiese Schartums innlegg på Vegdirektoratets temadag om personvern og trafikk, 24. november 2010.
- Arild Jansen holdt foredrag om ”Can ICT reform public agencies?” på Hawaii International Conference on System Sciences. Konferansen ble holdt på Koloa, Hawaii 3. – 6. januar 2011.
- ”Datalagringsdirektivet slik tyske og rumenske domstoler har vurdert det”, var tittel på innlegget Tobias Mahler holdt på seminaret ”Overvåking i en rettsstat” der boken med samme navn ble presentert den 20. januar 2011. På samme seminar innledet Dag Wiese Schartum om boken og bokens tema.
- Tobias Mahler gav svar på spørsmålet om ”Hvordan kan rettslige spørsmål integreres i en risikovurdering?” på Sintefs seminar om risikostyring den 27. januar 2011.
- Den 7. – 8. februar 2011 deltok Arild Jansen på Scandinavian Workshop on e-Government i Tampere, Finland, der han holdt foredrag med basis i artikkelen ”IT governance in the digital era - Business as usual”. Medforfatter var Tommy Tranvik.
- Den 16. februar holdt Tobias Mahler foredrag ved Tilburg Institut of Information, Law, Technology, and Society (TILT), Tilburg University, om ”What is ‘data’ in data protection law? Implications for propertisation debate”.
- På Teknas konferanse om Risiko og sikkerhet i IKT-systemer den 9. mars 2011, holdt Tobias Mahler innlegg om ”Rettslige krav til

risikovurderinger for Idforvaltning”.

- Tobias Mahler holdt innlegg på konferansen ” Regulation beyond the Law? New Approaches to Social Regulation under Conditions of Complexity, Uncertainty, & Risk” i Münster (Tyskland). Konferansen ble organisert av [Institut für Informations-, Telekommunikations- und Medienrecht](#) (ITM) i anledning 150 år med forskningssamarbeid mellom Tyskland og Japan. Mahlers innlegg hadde tittelen ”Legal Risk Management as a Methodical Perspective on Uncertainty and Complexity”.

Annet gledelig nytt

Lee A. Bygrave er utnevnt som medlem av redaksjonskomitéene for *Computer Law & Security Review* (Elsevier) (2011–) og *International Data Privacy Law* (Oxford University Press) (2011–).